

ВИХІД Є!

ІНФОРМАЦІЯ ДЛЯ ЖІНОК-МІГРАНТОК, ЯКІ СТИКАЮТЬСЯ
З ДОМАШНІМ НАСИЛЬСТВОМ І ТОРГІВЛЕЮ ЛЮДЬМИ

Ця брошура створена в рамках проекту ***Зміцнення системи підтримки для зменшення ризику домашнього насильства та торгівлі людьми*** який реалізує ГО *Центр прав жінок* за фінансової підтримки Представництва ЮНІСЕФ у Чорногорії. Зміст цієї публікації є виключною відповідальністю *Центру прав жінок* і жодним чином не відображає погляди ЮНІСЕФ.

Якщо ти іноземка, що зазнала домашнє насильство чи торгівлю людьми,

ти можеш не знати, що існують правові механізми та організації, які можуть допомогти тобі отримати захист, на який ти заслуговуєш. Зловмисники зазвичай використовують брак інформації у жертв, щоб зміцнити свою владу та контроль і завадити тобі звернутися за допомогою та вирватися з насильства.

Гадаємо, що ти також переживаєш за безпеку рідних, які ще перебувають на батьківщині, чи боїтєся, що кривдник викраде твоїх дітей, чи помститься іншим чином?

Можливо, ти вагаєшся повідомити про кривдника через страх, що його депортують і це вплине на твій правовий чи економічний статус?

Ми хочемо, щоб ти знала, що є рішення. Саме тому ми пропонуємо тут інформацію, яка допоможе тобі розпізнати, чи стикаєшся ти з домашнім насильством чи торгівлею людьми, краще зрозуміти свої права, як ними скористатися та до кого звернутися за допомогою.

Твій,

Центр прав жінок

ЩО ТАКЕ ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ?

Торгівля людьми передбачає купівлю-продаж, тобто утримання особи проти її волі та з метою її експлуатації, а також інші дії, що можуть бути частиною цього процесу (наприклад, транспортування, переховування, заборона пересування тощо).

Експлуатація має місце завжди, і вона завжди здійснюється шляхом застосування сили, погроз, шахрайства, зловживання владою та/або зловживання важким становищем, викрадення людини чи в інший спосіб. Якщо говорити про торгівлю дітьми, то це торгівля людьми навіть тоді, коли не було погроз, примусу, зловживання службовим становищем тощо. Важливо знати, що згода жертви на експлуатацію не змінює того факту, що це торгівля людьми і що це кримінальний злочин.

Кожна людина може стати жертвою торгівлі людьми, особливо опинившись у складних життєвих обставинах. Економічна нестабільність, військові конфлікти, маргіналізація, бідність, зміна клімату, кризи здоров'я та подібні явища призводять людей до небезпечних ситуацій, через які вони часто змушені залишати свою країну. Мігранти, особливо жінки та діти, є найпоширенішими об'єктами торгівлі людьми. Вони перебувають у чужій країні, часто без документів, що посвідчують особу, без знання мови та без соціальних і сімейних мереж, які б їм допомагали, тому торговці людьми користуються їхньою вразливістю, щоб завербувати їх і створити стосунки залежності. Особливо високому ризику наражаються діти та підлітки, які стали жертвами домашнього насильства та зневаги, які не отримують належного піклування в системі соціального захисту або є бездомними.

Торговці людьми експлуатують людей з метою отримання матеріальної вигоди. Вони часто піддаються сексуальній експлуатації, примусовій праці (праця в нелюдських, незаконних чи інших неприйнятних умовах), жебракуванню, примусовому шлюбу або примушенню брати участь у злочинній діяльності. Торгівлю людьми не завжди легко розпізнати через поширену думку, що торговці людьми використовують лише силу та погрози. У великій кількості випадків жертви торгівлі людьми справді наражаються на погрози, жорстоке насильство та фізичне обмеження свободи пересування. Однак дуже часто їхня покора забезпечується психологічними маніпуляціями та іншими, здавалося б, ненасильницькими засобами, тому жертви мають видиму свободу у прийнятті рішень щодо свого життя. Торговці людьми часто віддають жертвам невелику частину свого заробітку, щоб ще більше прив'язати їх до

себе. Вони часто використовують інших людей, щоб наблизитися до жертви та побудувати довірчі стосунки, якими потім зловживають. Наприклад, багато жінок і дівчат, які зазнали сексуальної експлуатації, вербуються дуже подібним чином: торговці людьми використовують людей їхнього віку або знайомих, щоб емоційно зблизитися з ними, підтримувати їх у впевненості, що вони перебувають у дружніх чи інтимних стосунках, а потім за допомогою шантажу, погроз і насильства їх втягнули в ланцюг експлуатації, з якого їм не дозволяли вийти. Іноді особа, яка експлуатує жертву, є її батьком, партнером або дружиною. Примусові або фіктивні шлюби часто використовуються як засіб контролю над жертвами або як спосіб забезпечити легальне проживання. Тому вірогідніше, що жертву завербують знайомі люди, аніж зовсім незнайомі.

ЯК РОЗПІЗНАТИ ТОРГІВЛЮ ЛЮДЬМИ?

Як ми вже зазначали, багато людей не усвідомлюють торгівлю людьми і не усвідомлюють, що самі їй піддаються. Прочитай ці запитання та подумай, чи стосується якесь із них тебе чи когось із твоїх знайомих. Якщо ти впізнаєш свою ситуацію у наступних запитаннях, можливо, ти зазнаєш торгівлі людьми, і тобі слід звернутися за підтримкою до установ та організацій, чії контакти в кінці цієї брошури.

- Не контролюєш свій паспорт чи інші особисті документи?
- Чи змушують тебе використовувати фальшиве посвідчення особи (паспорт або інший документ, що посвідчує особу іншої особи)?
- Хтось використовує твоє незаконне перебування в країні, щоб змусити тебе робити те, що ти не хочеш робити?
- Хтось використовує твою безпритульність, брак ресурсів або інші складні обставини, щоб змусити тебе робити те, що ти не хочеш робити?
- Твоя родина примусила тебе укласти шлюб проти твоєї волі та отримала за це грошову винагороду чи службу?
- Чи примушують тебе до протиправних дій (контрабанда, крадіжка, проституція, жебракування...)?
- Чи боїшся ти за свою безпеку або безпеку своїх близьких, якщо відмовиш в цих проханнях?
- Чи обмежена твоя свобода пересування і чи дозволяється тобі виходити на вулицю лише тоді, коли за тобою хтось наглядає?
- Тобі казали нікому не розповідати про свою ситуацію і не просити допомоги?
- Чи відчуваєш себе так, що опинилася в безвихідній ситуації?

Якщо ти ствердно відповіси на одне або декілька з цих запитань, можливо ти зазнаєш **трудова експлуатація**:

- Твій роботодавець змушує тебе залишатися на роботі чи в ситуації, з якої ти хочеш вийти?
- Тобі мало платять або взагалі не платять за твою роботу, але ти нічого не можеш з цим вдіяти?
- Роботодавець виснажує тебе роботою, не дає тобі відпочинку чи вільного часу?
- Ти постійно ти винна гроші своєму роботодавцю або особі/агенції, яка знайшла вам роботу, і віддаєш їм частину свого заробітку?
- Ти живеш та працюєш в умовах ізоляції, відірвані від спілкування з іншими та без будь-якої підтримки?
- Чи відчуваєш, що за тобою стежать, коли ти розмовляєш чи спілкуєшся з іншими?
- Начальник погрожує тобі депортацією або анулюванням дозволу на проживання?
- Ти працюєш в небезпечних умовах без належного захисного спорядження, навчання, належних перерв чи іншого захисту?
- Ти живеш в небезпечних, перенаселених або нелюдських умовах, створених твоїм роботодавцем?

Якщо ти ствердно відповіси на одне чи декілька з цих запитань, ти можеш стати жертвою **сексуальної експлуатації**:

- Ти змушена надавати сексуальні послуги і боїшся відмовитися?
- Живеш там, де працюєш, чи охоронці перевозять тебе з дому на роботу?
- Ти працюєш в секторі, який потребує надання сексуальних послуг за гроші, наприклад, у стрип-клубі, нічному клубі, пабі чи нелегальному масажному бізнесі.
- В тебе є опікун, «спонсор» або особа, до якої ти емоційно прив'язана, яка не дозволяє тобі зустрічатися чи розмовляти з ким-небудь наодинці або яка стежить за вашими переміщеннями, доходами чи спілкуванням.
- Чи постійно ти винна гроші своєму роботодавцю або людині, яка знайшла тобі роботу/житло, і віддаєш їм частину свого заробітку?
- Близька людина забирає у вас зароблені гроші, фізично нападає, ображає, погрожує, принижує чи сексуально насильствує?

ЩО ТАКЕ НАСИЛЬСТВО ЩОДО ЖІНОК І НАСИЛЬСТВО В СІМ'Ї?

Коли один член сім'ї чи емоційний партнер залякує, погрожує, шантажує, ображає, принижує, фізично чи сексуально нападає на іншого, намагаючись контролювати його, то ми говоримо про сімейне чи партнерське насильство.

Фізичне насильство може включати ляпаси, удари кулаками, ногами, тягання за волосся, штовхання, хапання за ший, кидання на підлогу та інші дії, які можуть або не можуть завдати видимих фізичних ушкоджень.

Найлегше розпізнати фізичне насильство, однак сімейне або партнерське насильство частіше проявляється через інші форми поведінки, які не завжди чітко помітні. Таким чином, кривдник, щоб контролювати жертву, може вдаватися виключно до **емоційного/психологічного насильства**, не застосовуючи фізичного насильства. Воно проявляється через приниження, емоційне маніпулювання, недооцінку, образи, ігнорування, крик, шантаж, примус, залякування, погрози, ізоляцію, перешкоджання контакту з близькими людьми та оточенням, відмову або позбавлення засобів до життя, вигнання або погрози вигнання з будинок тощо. Цим кривдник хоче зруйнувати впевненість жертви в собі, змусити її відчувати себе непотрібною, нікчемною або психічно нестабільною. Таким чином він намагається встановити відносини залежності, які дозволяють йому контролювати та експлуатувати її. Кривдник здатний маніпулятивними методами переконати жертву, що його погана поведінка спричинена нею і що в усьому вона винна, тим самим заважаючи їй шукати підтримки.

Про **економічне насильство** йдеться у випадках, коли кривдник навмисно обмежує або позбавляє інших членів сім'ї основних засобів до існування (їжі, засобів гігієни, одягу, лікування, ліків), не дозволяє їм здобувати освіту, не дозволяє працювати, або експлуатує їх працю, має повний контроль над спільним бюджетом, самостійно вирішує, як витратити гроші або відмовляється витратити гроші на сімейні потреби.

Найбільш прихованою формою насильства над жінками та сімейного/партнерського насильства є **сексуальне насильство**. Особливо болісно і травматично, коли кривдник є членом сім'ї, тобто близькою людиною. Жертви дуже бояться говорити про це з іншими людьми, навіть з найближчими, особливо якщо вони ще діти. Крім того, що жертви сексуального насильства бояться, що їм ніхто не повірить, вони ще й соромляться, тому що їх навчили, що вони самі спричинили таку поведінку і що про такі речі не можна говорити. Вони часто уникають розповідати про свій досвід через дискомфорт і

недовіру, які відчувають з боку людей, до яких намагаються звернутися по допомогу. Вони також бояться наслідків для інших членів сім'ї та відчувають потребу захистити їх. Статеві відношення передбачають близькість і взаємну згоду. Примушування когось до будь-якого статевого акту є насильством і суперечить закону.

Існує тісний зв'язок між домашнім насильством, насильством над жінками та жорстоким поводженням з **дітьми**. Дитині не обов'язково безпосередньо постраждати від насильства, щоб вважатися жертвами, оскільки наші закони визнають, що свідок насильства проти члена сім'ї чи близької людини також є травматичним досвідом і достатнім для того, щоб вважати дітей жертвами. Це стосується не лише дітей, які присутні під час насильства та є активними свідками, а й тих, хто зазнає віддалених наслідків такого насильства. Діти мають право на підтримку та захист своїх інтересів. Серед іншого, це означає, що заклади зобов'язані забезпечити, щоб рішення про опіку та право на побачення та контакт із насильницьким батьком не порушували права та безпеку дітей та батьків, які зазнали насильства.

ЯК РОЗПІЗНАТИ ПАРТНЕРСЬКЕ/ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО?

Якщо ти впізнаєш себе в цих питаннях, цілком можливо, що ти стала жертвою насильства:

- Чи змінила ти свою звичайну діяльність через те, що цього вимагає твій партнер/член родини?
- Чи ти відчуваєш, що член сім'ї/партнер постійно контролює тебе, що ти не маєш свободи вирішувати речі, які тебе турбують, або вийти з дому, або зустрітися з родиною чи друзями?
- Він постійно дзвонить/пише тобі повідомлення, коли ви не разом, і очікує, що ти будеш постійно говорити йому, де ти знаходишся і що робиш?
- Ти не вільно спілкуєшся з людьми зі свого оточення, тому що член сім'ї/партнер обмежує тебе у цьому?
- Він говорить тобі, що нікому, крім нього, до вас немає діла?
- Чи ображає він тебе або говорить речі, які змушують тебе почуватися менш цінними, недостатньо розумними або негідними чиеїсь уваги?
- Чи залякує він тебе, чи ти відчуваєш, що він може заподіяти тобі біль, якщо ти не будеш дотримуватися його правил?
- Чи агресивно він ставиться до інших членів сім'ї у твоїй присутності?
- Руйнує/ламає речі вдома, коли злиться?
- Кривдить домашнього улюбленця?
- Чи виснажує тебе роботою, позбавляє відпочинку чи сну?
- Контролює твій бізнес, заважає тобі працювати і заробляти? Забирає твій заробіток, гроші чи речі?
- Обмежує або відмовляє тобі у їжі, грошах, ліках та інших життєвих потребах?
- Погрожує виселити з квартири, залишити без майна?
- Чи погрожує тобі забрати дітей (якщо у вас спільні діти)?
- Ти часто боїшся, що він «вибухне», і ретельно підбирає слова, щоб уникнути цього?
- Він бив тебе, дав ляпаса, тягнув, душив, штовхав або тягнув у гніві хоч раз?
- Він заважав тобі піти, погрожуючи самогубством?
- Погрожували вбити або завдати шкоди тобі або зробити це комусь, кого ти любиш? Чи погрожує він зброєю чи іншими предметами?
- Чи завдав він тобі, вашим дітям чи іншим членам сім'ї такого болю, що ви потребували медичної допомоги?
- Звертається до тебе і торкається сексуально, що ображає чи принижує тебе?
- Він примушує тебе до статевих актів, навіть якщо ти говориш, що не хочеш цього?
- Шантажує тебе, публікуючи ваші інтимні відео/фото? Він колись це робив?

ТВОЇ ПРАВА

Якщо ти пережила торгівлю людьми, сексуальне насильство, домашнє насильство чи військові злочини, держава Чорногорія гарантує тобі наступні права:

- **право на безоплатну правову допомогу.** Ти маєш право на безоплатну правову допомогу, навіть якщо ви дитина.

- **право на доступ до спеціалізованих служб підтримки та право на ефективну психологічну та іншу спеціалізовану допомогу та підтримку з боку служби, організації чи установи, що надає допомогу жертвам кримінальних правопорушень.** Також органи, установи, організації, з якими ти контактуєш, зобов'язані зберігати **конфіденційність інформації** та забезпечувати захист твоїх персональних даних, а також даних членів твоєї сім'ї. Заборонено публікувати інформацію, яка може призвести до того, що хтось тебе впізнає, якщо ти не погоджуєшся на це. Якщо ти дитина, це також означає, що всі твої документи є суворо конфіденційними та закритими для всіх, окрім людей, які безпосередньо беруть участь у вашій справі.

- **право на захист від залякування та помсти.** Це означає, що коли ти повідомляєш про насильство чи торгівлю людьми, поліція зобов'язана негайно вжити дій та заходів для твого захисту. Якщо ти стала жертвою насильства в сім'ї, поліцейський зобов'язаний супроводити тебе до квартири чи іншого житлового приміщення, забравши особисті речі, необхідні для повсякденного життя, якщо ти цього попросиш. Ти також можеш попросити поліцейський супровід, щоб забезпечити тимчасове розміщення.

Якщо ти стала жертвою торгівлі людьми, поліція надає тобі допомогу з моменту ідентифікації, на всіх етапах розслідування, закінчуючи завершенням процедури реінтеграції в країні походження, транзиту та кінцевого призначення.

- **Право бути поінформованою у зрозумілий тобі спосіб.**

Здійснюючи першу дію, в якій ти приймаєш участь як потерпілий/потерпіла сторона, суд, державна прокуратура та поліція зобов'язані уважно поставитися до тебе і забезпечити отримання всієї інформації, яка є важливою для тебе як потерпілої сторони у провадженні. Крім того, форма спілкування має бути адаптована до твоїх конкретних потреб, включаючи, наприклад, потреби, пов'язані з віком, мовою та будь-якими вадами. Ти маєш право користуватися своєю рідною мовою та мати перекладача для твоєї мови. Якщо ти дитина, то перекладач має бути навчений працювати з дітьми.

- **Право на «період для роздумів».** Як іноземець, який пережив торгівлю людьми, ти маєш право протягом 90 днів вирішити, чи бажаєш брати участь у провадженні в державних органах, чи приєднаєшся до кримінального

переслідування, чи будеш свідком у цьому провадженні.

- **Право на індивідуальну оцінку.** Це означає, що під час твого слухання орган, який проводить слухання у співпраці з професійними службами, визначає твої потреби в захисті, щоб запобігти ризику насильства з боку винного або самого кримінального процесу. При проведенні індивідуальної оцінки враховуються твої особисті потреби, навіть коли ти заперечуєш проти застосування заходів захисту та інших заходів, передбачених законодавством. Наприклад, якщо твоя справа дійшла до суду, ти зможеш чекати в спеціальній кімнаті очікування, щоб тобі не потрібно було зустрічатися з кривдником, а також тебе можуть почути через аудіо-відеопристрій, якщо зустріч з відповідачем налякає тебе або відновить травму, яку та пережила.

- **Право бути заслуханим без невиправданої затримки після подання заяви про кримінальне правопорушення,** а також право на те, щоб твої подальші слухання проводилися лише в тій мірі, в якій це необхідно для цілей кримінального провадження.

- **Право на захист гідності під час дачі показань.** Це означає, що ти можеш не відповідати на непотрібні запитання про твоє приватне життя або вимагати відсторонення громадськості під час судового розгляду. Це також означає, що всі учасники процесу повинні ставитися до тебе з чуйністю, справедливістю та повагою, особливо якщо ти дитина. Особлива увага приділяється твоєї особистій ситуації, самопочуттю та конкретним потребам

- **Право на супровід довіреної особи під час здійснення дій, у яких ти приймаєш участь.** Це означає, що ти маєш право обрати довірену особу, яка буде відвідувати всі процедури та дії, пов'язані з твоїм захистом. Довіреною особою може бути член сім'ї, особа з органу влади, установи, громадської організації та іншої юридичної особи, або інша особа, якій ти довіряєш. Ти можеш обрати конфіденційну особу до або під час процедури та виконання дій, пов'язаних із захистом. Компетентні органи зобов'язані забезпечити тобі присутність конфіденційної особи в усіх процедурах та діях, до яких ти долучена як потерпілий/потерпілий. Як жертва торгівлі людьми ти маєш право вимагати супроводу від громадської організації-активіста, яка надає тобі захист.

- **Право здійснювати медичні процедури для цілей кримінального провадження в найменшому обсязі і лише за необхідності.**

- **Право бути повідомленим державним обвинувачем про всі дії, вчинені за заявою про кримінальне правопорушення,** а також право скласти протокол за невжиття заходів під час попереднього розслідування. Крім того, ти маєш право бути повідомленим про припинення тримання під вартою підсудного у провадженні в яких тобі заподіяно шкоду, про втечу підозрюваного

та звільнення засудженого від відбування покарання, а також про заходи, вжиті для твого захисту. Ти маєш право на свій запит отримати інформацію про будь-яке остаточне рішення про зупинення кримінального провадження за твоєю скаргою.

- **Право на спеціальну допомогу при поданні майново-правової вимоги.**

Це клопотання, яким ти просиш суд визначити грошову компенсацію за страждання та шкоду, якої ти зазнала, яку має сплатити особа, засуджена за цей злочин.

- **Право на отримання тимчасового місця проживання на основі возз'єднання сім'ї та з гуманітарних причин.**

Важливо знати, що Закон Чорногорії про міжнародний та тимчасовий захист іноземців передбачає прискорені процедури надання притулку та надає тобі можливість отримати тимчасове проживання на основі возз'єднання сім'ї, а також з гуманітарних причин, якщо ти є жертвою кримінального правопорушення торгівлі людьми або домашнього насильства. Якщо дозвіл на тимчасове проживання тобі видано з гуманітарних міркувань, ти маєш право на проживання, медичне обслуговування, освіту, роботу та фінансову допомогу відповідно до закону.

- **Ти також маєш права, якщо ти є членом сім'ї жертви.**

Якщо ти втратила члена сім'ї у разі тяжких наслідків кримінального правопорушення, ти як член його/її сім'ї отримуєш ті ж права, що й безпосередня жертва, включаючи право на інформацію, підтримку, захист і компенсацію. Членами сім'ї вважаються подружжя або цивільний партнер, або партнер у спільному житті особа однієї статі, діти, батьки, усиновлені, усиновителі, брати і сестри потерпілого. Члени сімей постраждалих також мають право на захист.

Якщо ти дитина, ти маєш право на особливий захист, а також на висловлення своєї думки і щоб тебе обслуговували фахівці, які мають спеціальні знання та навички поводження з дітьми. Ти маєш право бути заслуханим/ною в окремій кімнаті з експертом, який коригуватиме всі питання відповідно до твого віку та зрілості, а інші учасники процесу (суддя, прокурор, адвокат) будуть перебувати в іншій кімнаті.

ДО КОГО МОЖНА ЗВЕРНУТИСЯ ПО ДОПОМОГУ

Якщо ти стала **жертвою торгівлі людьми**, ти можеш звернутися до:

Поліції за номером **122**

центри соціальної роботи, які існують у всіх містах і контакти яких ви можете знайти тут: www.csrcg.me

SOS-лінія для постраждалих від торгівлі людьми за **безкоштовним** номером **11 66 66**

Якщо ти стала **жертвою домашнього або сексуального насильства**, ви можете звернутися до:

Поліції за номером **122**

центри соціальної роботи

Національна лінія SOS для постраждалих від домашнього насильства за **безкоштовним** номером **080 111 111**

ОРГАНІЗАЦІЇ, ЩО НАДАЮТЬ СПЕЦІАЛІЗОВАНІ ПОСЛУГИ ЖІНКАМ І ДІТЕЙ, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВІД ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНОГО НАСИЛЬСТВА

Подгориця:

Центр прав жінок - **067 166 800**

Чорногорське жіноче лобі - **020 250 750**

SOS для жінок і дітей, які постраждали від домашнього насильства, Подгориця - **020 232 254**

Безпечний жіночий дім - **069 013 321**

Нікшич:

SOS для жінок і дітей, які постраждали від домашнього насильства, Нікшич - **080 111 111**

Центр ромських ініціатив - **067 104 700**

Герцег-Нові

Зена - **069 042 945**

Беране

Консультаційний центр для жінок, які постраждали від насильства **068 748 448**

Біле Поле

Телефон SOS для жінок і дітей, які постраждали від насильства, Бієло Поле **050 433 660**

Плав

SOS-телефон для жінок та дітей, які постраждали від насильства, Плав **069 245 320**

ХТО МИ Є?

Ми є неурядовою асоціацією **Центр прав жінок (СЖР)**, що базується в Подгориці, заснована в 2012 році, базуючись на багаторічному досвіді засновників у наданні підтримки жертвам порушень прав жінок і домашнього насильства.

Центр прав жінок – це некомерційна, позапартійна, нерелігійна організація, яка бореться за придушення всіх форм насильства щодо жінок та їх доступ до правосуддя, розвиваючи демократичні практики гендерної рівності та співпрацюючи з усіма відповідними внутрішніми та міжнародних акторів у Чорногорії.

Наші цілі:

- Заохочення та захист прав жінок і гендерної рівності
- Розширення прав і можливостей жінок, які пережили домашнє/ партнерське насильство, через консультування, психологічну та юридичну допомогу
- Підключення та співпраця з іншими організаціями/установами, які займаються захистом та просуванням прав жінок.

Ми реалізуємо наші цілі через 3 **програми**:

1. Програма громадської адвокації та моніторингу реалізації політик у сфері гендерної рівності та прав жінок;
2. Програма підтримки жінок, які постраждали від домашнього насильства:
Початкова консультація та підтримка довіреної особи; Безоплатна правова допомога та юридичне представництво; Психологічне консультування;
3. Програма для культури: сприяння жіночій творчості, культурні та освітні програми та розширення можливостей жінок-клієнтів через творчу роботу.

Видавець:
Центр прав жінок
Для видавця:
Майя Райчевич
Дизайн та ілюстрація:
Таня Маркуш
Тираж 350
Друк: AP Print
травень 2023.

WOMEN'S RIGHTS CENTER
CENTAR ZA ŽENSKA PRAVA

ГО “Центр прав жінок”
Бокешка 20, Погориця
(020) 664 193;
067 166 800
women.mne@gmail.com
www.womensrightscenter.org

Видання створено за фінансової
підтримки ЮНІСЕФ»